

Domov pro seniory v Bílovci, Opavská 600/45, Bílovec

STŘÍPKY Z DOMOVA

4/2023

Zpravodaj Domova pro seniory v Bílovci pro měsíce
říjen, listopad, prosinec 2023

Milí čtenáři našeho zpravodaje,

Po třech měsících vám opět nabízíme čtení našeho časopisu Střípky. Jsme rádi, že jste si na něj našli čas a věříme, že si u něj odpočínáte, načerpáte novou inspiraci a energii.

Tentokrát se můžete dozvědět něco o tom, co jsme prožili, přechíst si můžete o aronii, nebo o vinobraní, o tom, jak se ženy dříve líčily a jaké pomůcky používaly. Připravili jsme pro vás také pokračování parfémů a nechybí ani něco pro vaše mozkové závity nebo pro odreagování s Markem Ebenem.

Krásné čtení, a ještě hezčí podzim.

Vaše redakce

Obsah tohoto vydání

Obsah

VŠE NEJLEPŠÍ PŘEJEME OSLAVENCŮM.....	4
CO JSME PROŽILI	5
TÉMA	8
NĚCO K ZAMYŠLENÍ.....	11
MOZKOHÁTKY.....	13
PRANOSTIKY, ZVYKY A TRADICE	15
BYLINKOPEDIE	19
OKÉNKO DO MINULOSTI	21
RECEPTY	31
NA ZÁVĚR MALÁ ZKOUŠKA	34
SPRÁVNÉ ODPOVĚDI	36

Vše nejlepší přejeme oslavencům

Mária Barošová 98 let

Jiřina Hlavňová 79 let

Jarmila Juřicová 94 let

Dagmar Mantheeová 79 let

Marie Nováková 93 let

Ilsa Těžká 91 let

Zdeněk Zindler 82 let

Co jsme prožili

Přijela pouť

Ke konci června přijela do našeho Domova pouť. Klienti a jejich rodiny si společně vyzkoušeli nejrůznější pouťové atrakce: kolotoč, skořápky, střelnici, hledání překvapení v krabici a hod na plechovky. Po práci byli náležitě odměněni „šťěstíčkem“, párkem a pivem. Nechybělo ani kolo štěstí a cukrová vata. Společně jsme si užili spoustu legrace a zavzpomínali jsme, jaké to bylo dřív.

Vystoupení dětí ze ZŠ Stará Ves

Děti ze ZŠ Stará Ves na nás nezapomněli a zase zpestřili našim klientům horké letní dny. Tentokrát si pro ně připravili tančení vstoupení a krásné praktické dárčky. Moc děkujeme dětem i paní učitelce a asistentce, že potěšili naše srdce a pohladili nás na duši.

Návštěva z Kynologického klubu Velké Albrechtice

Naši klienti mají rádi zvířata, a proto byli velmi vděční za návštěvu pejsků z Kynologického klubu Velké Albrechtice. Viděli jsme, jak pejsci poslouchají povely, mohli jsme je dokonce odměnit pamlskem nebo si je i pohladit. Moc děkujeme pejskům a jejich „páníčkům“ za krásné odpoledne.

Téma

Mezinárodní den seniorů

Mezinárodní den seniorů vznikl v roce 1991 díky iniciativě Mezinárodní federace stáří v Rakousku a je slaven v mnoha zemích po celém světě. Je každoročně slaven **1. října**. Zájem o starší generaci a jejich potřeby sahá do minulosti, nicméně až ve 20. století začaly vznikat organizace a programy zaměřené specificky na starší lidi a jejich potřeby. Mezinárodní den seniorů byl poprvé oficiálně vyhlášen v roce 1990 na Světovém summitu o stárnutí v Rakousku, kde se setkali zástupci vlád a nevládních organizací z celého světa, aby diskutovali o otázkách týkajících se stárnutí populace.

Den, který se věnuje seniorům má několik zajímavých informací, které je dobré vědět:

- Původní název Mezinárodního dne seniorů byl „Mezinárodní den starších osob. V roce 1991 ho přejmenovala Mezinárodní federace stáří na současný název „Mezinárodní den seniorů“.
- První Mezinárodní den seniorů byl slaven 1. října 1991 v mnoha zemích po celém světě.
- Každoročně má Mezinárodní den seniorů určité téma, které se zaměřuje na konkrétní potřeby a výzvy týkající se starších lidí. Například téma pro rok 2021 bylo „Digitální svět a starší lidé: Odstraňování bariér a využívání příležitostí“.
- Mezinárodní den seniorů je slaven ve více než 50 zemích po celém světě.
- Den pro seniory se slaví každoročně 1. října, ale některé země mají své vlastní dny věnované starším lidem. Například v USA je Národní den starších osob slaven v říjnu, v Austrálii se slaví jako Národní týden seniorů v září a v Japonsku se slaví Den starších osob a respektu k seniorům také v září.

Cílem tohoto dne je zdůraznit význam starších lidí v naší společnosti a připomenout, že i když stárnutí může být doprovázeno výzvami a omezeními, senioři mají stále mnoho přínosů a mohou být aktivními a užitečnými členy

společnosti. Den seniorů je také příležitostí ke zvýšení povědomí o významu přijímání a respektování seniorů v naší společnosti. Protože stárnutí je nevyhnutelné pro každého, je důležité, aby se starší lidé cítili ceněni a respektováni za své zkušenosti a moudrost, kterou mohou nabídnout mladším generacím. Mezinárodní den seniorů vznikl jako reakce na rostoucí počet starších lidí na světě a potřebu upozornit na jejich důležitou roli v naší společnosti. Akce konané nejen pro starší lidi

Na světový den seniorů se koná mnoho různých akcí, které mají za cíl oslavit a upozornit na přínosy starších lidí. Seznam některých nejzajímavějších akcí, které se obvykle konají:

Konference a semináře zaměřené na témata, která jsou důležitá pro starší lidi, jako jsou zdravotní péče, bydlení, finance a sociální izolace.

Kulturní akce, jako jsou koncerty, divadelní představení, výstavy a filmové projekce, které jsou určeny především pro starší diváky.

Sportovní a rekreační akce, jako jsou procházky, jízdy na kole, taneční akce a hry, které podporují zdravý životní styl a sociální interakce.

Besedy a setkání s místními politiky a aktivisty, aby se starší lidé mohli zapojit do rozhodovacích procesů týkajících se jejich komunity.

Charity a dobročinné akce, které podporují starší lidi v potřebě, jako jsou sbírky potravin, oblečení a lékařských potřeb.

Workshopy a tréninky zaměřené na digitální dovednosti a technologie, aby se starší lidé mohli naučit využívat moderní technologie, a zlepšit tak své sociální propojení a komunikaci.

Zdravotní a preventivní akce, jako jsou bezplatné zdravotní prohlídky a různé prevence, aby se starší lidé mohli ujistit o svém zdraví a dobře se o něj postarat.

Aktivní stáří aneb vhodné činnosti k prodloužení života

Existuje mnoho způsobů, jak mohou senioři aktivně trávit svůj čas a zůstat zapojení do společnosti. Následuje několik nápadů:

Učení se nových věcí – senioři mohou využít svůj volný čas k učení se nových dovedností, jako jsou jazyky, malování, zahradničení, počítačové technologie, vaření atd.

Fyzická aktivita – pravidelná fyzická aktivita je důležitá pro udržení zdraví a kondice, senioři mohou například cvičit jógu, plavat, chodit na procházky, jezdit na kole nebo účastnit se tanečních lekcí.

Předávání zkušeností – senioři mohou využít své zkušenosti a dovednosti k dobrovolnické práci v různých organizacích a společenských projektech.

Cestování – senioři mohou cestovat a poznávat nová místa a kultury, ať už sami nebo s rodinou a přáteli.

Hraní deskových her – deskové hry jsou skvělým způsobem, jak si udržet mozek v kondici a strávit čas s rodinou a přáteli.

Společenské akce – senioři se mohou účastnit různých společenských akcí, jako jsou koncerty, divadelní představení, výstavy, kulturní festivaly a sportovní akce.

Přátelství a rodinné vztahy – senioři mohou trávit čas s rodinou a přáteli, kteří jim poskytují podporu a zábavu.

<https://calendarbanana.com/cs/>

Něco k zamyšlení

V následujících řádcích se spolu s Markem Ebenem vrátíme do období covidu – dnes se nad tím asi pousmějeme, ale přiznejme si to, kdo se choval jinak?

Tenhle měsíc jsem toho za volantem moc nezapřemítal a má to dva důvody.

Ten první spočívá v tom, že jsem se vracel v noci po plesu České televize do Varů, a jak tak jedu a přemítám o smyslu plesů, vyběhl zleva kanec jako psací stůl, který zase evidentně přemítal o tom, že by bylo dobré zrýt něco na druhé straně silnice. A tak se naše přemítání střetla, jenže zatímco kňour odešel po svých, mě vezla odtahovka a ten krásný levý reflektor i ten rozkošný levý blatníček i ten nárazník plný chytrých čidel, to vše bylo v čudu.

Tak mám teď náhradní, postní automobil, do kterého se lze dostat jen tak, že strčíte klíč do zámku a otočíte, což by zase tak postní nebylo, ale je to vylepšeno faktem, že jediný zámek na celém tom vozidle je na dveřích u řidiče. Takže, když nesete nákup, nejdřív ho postavíte na zem, otevřete u řidiče, obejdete vozidlo, postavíte nákup zase na zem, otevřete kufr a vložíte do něj nákup.

Taky jsem zkusil předjet kamion a bylo to podobné, jako když Josef Abrhám předjíždí Velorexem ten autobus ve filmu *Vrchní, prchni*. A to už postní bylo, protože jsem si hned uvědomil, že prach jsem, a jestli rychle nešlápnu na brzdu a nezařadím se zpět za ten nákladák, tak se opravdu v ten prach zase obrátím.

Ale teď je to jedno, stejně v téhle době nemá člověk nikam jezdit, tak jsme doma a skoro bych řekl, že jsem tak dlouhou pauzu v řízení neměl celá léta. Je zábavné pozorovat tuhle novou situaci u nás na vsi. Vsadil bych se, že Češi nikdy neměli tak uklizené garáže, půdy a sklepy jako teď.

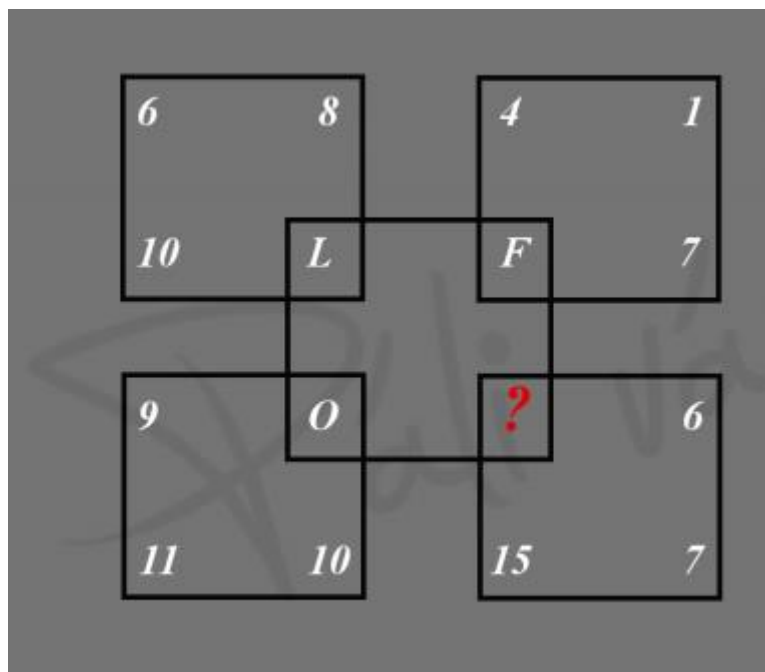
Ta potřeba něco dělat je neuvěřitelná, můj soused si i natřel část domu, zasadil stromky a rozvezl hnůj, druhý soused zakopal nádrž na dešťovku a třetí soused zakopal dvě. Ze všech stran se ozývají zvuky motorových pil a cirkulárek, ti sociálně slabší štípou sekerkami a já začínám mít mindrák. Sekyrku mám, rýč taky, ale zatím jsem nic neposekal ani nezakopal. Rozhlížím se kolem sebe a vidím jen manželku. Možná, že jestli tu spolu budeme zavřeni ještě pár týdnů, na něco přijdu.

Je těžké o téhle době něco psát, protože se to tak rychle mění. Než tenhle sloupek vyjde, může být všechno jinak. Ale jsem optimista. Ve světě to vypadá, že se málem blíží apokalypsa, že všichni zemřeme, a já bych čekal, že Češi v takové chvíli vykoupí bible. Nikoli. Češi vykoupili droždí. To je nadějně.

Z knihy Myšlenky za volantem Marka Ebena

Mozkohrátky

Což se takhle na chvíli zapotit u logických úkolů? Otestujte svůj mozek a to, jak vám to pálí.

V prvním úkolu doplňte chybějící písmeno.

Nyní doplňte chybějící slovo:

Ná _____

Li _____

_____ neo

_____ o

_____ timent

_____ dvič

_____ bor

_____ vod

_____ vod

_____ ba

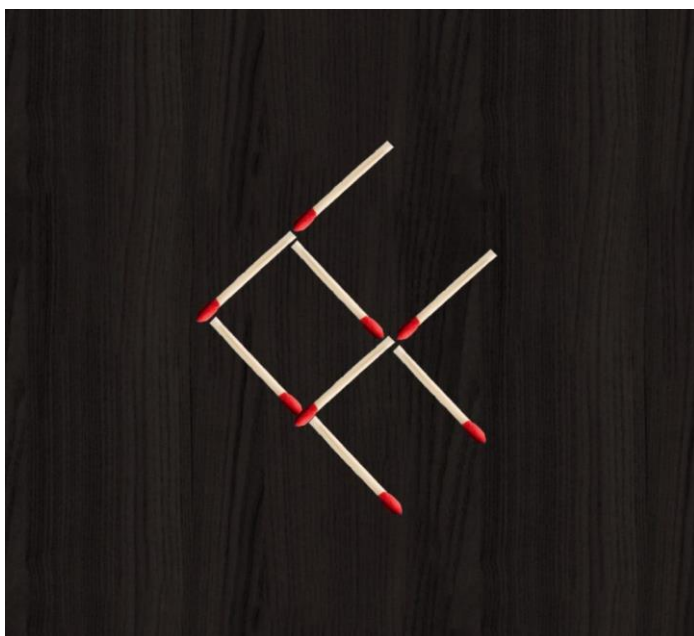
_____ nost

_____ idlo

Dokážete z pěti zápalek vytvořit dva trojúhelníky, které se budou dotýkat pouze v jednom vrcholu? Na pomoc si můžete vzít krabičku zápalek.

Krabičku se zápalkami neodkládejte a vyzkoušejte si následující rébus. Přemístěte 3 zápalky tak, aby rybička plavala na druhou stranu.

Zdroj: www.palivamto.sk

Pranostiky, zvyky a tradice

Vinobraní

Vinobraní, to nejsou jen oslavy a zábava. Jde o vyvrcholení celoroční vinařské práce. Toto období je ve znamení sklizně a výroby vína. Teprve během vinobraní lze s jistotou určit, zda se letošní ročník vyvedl. Protože pouze z kvalitních surovin vznikne dobré víno. A ve vyrábění dobrého vína jsme my Češi jedni z nejlepších. Má u nás dlouhou a bohatou tradici.

Historie vína v Čechách

Kořeny vinařství najdeme ve starověkém Řecku okolo roku 6000 př.n.l. Některé zdroje ale uvádí, že pochází z Gruzie nebo Arménie, kde začali holdovat vínu již o dva tisíce let dříve. My ale používáme kultivační techniky z antického Říma. Římští legionáři zřejmě přivezli víno i k nám. Počátek tradice je dle pověstí spojený s jižní Moravou a knížetem Svatoplukem. Kníže zakládal první vinice ve Velkomoravské říši. Díky němu se víno dostalo také do Čech. Roku 892 poslal sud vína knížeti Bořivojovi a jeho ženě kněžně Ludmile, babičce svatého Václava. Šlo o dar na počest narození jejich syna Spytihněva.

Ve středověku o víno pečovala především katolická církev. O jeho šíření se zasloužili mniši. Ti z Francie rozšířili techniku sadby a pěstitelství. I u nás jsou první písemné doklady o vinařství spojené s kláštery. Mniši měli potřebné finanční i lidské zdroje a pozemky. Díky nim rostla jeho kvalita.

Věděli jste, že Karel IV. byl milovníkem dobrého vína? Císař ho dokonce osvobodil od veškerých daní. Za jeho vlády zažívalo vinařství nebývalý rozmach. Ten přetrval i po jeho smrti. V 16.st. bylo na Moravě téměř 30 hektarů vinic, to je víc než v celé České republice dnes (Dnes máme okolo 17 500 hektarů)! Třicetiletá válka většinu vinic zdevastovala a vinaři museli vše obnovit. V 17.st. se také začaly šířit vinné sklípky v moravských vesnicích, dnes velmi oblíbená místa cestovního ruchu.

Soumrak vinařství nastal s nástupem komunismu. Kolektivní vlastnictví v JZD vinicím neprospělo. Kvalita vína dramaticky upadla a cenzoři dokonce v padesátých letech nekompromisně zakazovali i lidové oslavy spojené s vinobraním. V devadesátých letech se ale vše obrátilo k lepšímu. Vinaři se opět mohli zaměřit na kvalitu. Investovali do nových technologií a do obnovy výsadeb. Během krátké chvíle jsme se tak opět ocitli na špičce vinařské výroby. Ačkoliv dnes používáme moderní materiály a postupy, stále platí, že nejlepší víno se dělá v dřevěných sudech. Tuto moudrost nám přenechali Keltové.

Zarážení hory

Češi jsou srdcem vinaři, a proto máme i mnoho krásných tradic spojených s vínem. Víte, kdo to byli hotaři? Ti hlídali vinice v období těsně před sklizní. Do vinohradu totiž směl v tomto období jen vinař. Hotaři odháněli nejen zloděje, ale i špačky. Dnes je „zarážení hory viničné“ spojené s různými lidovými oslavami. Vztyčí se opentlená májka a okolo ní se zatluče dvanáct kůlu. Kůly symbolizují měsíce v roce, kdy vinař pracuje na vinici. Následuje přísaha hotařů. Zarážení hory doprovází veselá muzika a zpěv.

Hroznová koza

Již staří Řekové uctívali kozu a kozla jako zvířata spojená s vínem. Hroznová koza se uctívala především na jižní Moravě jako bohyně vinné révy a vinobraní. Starala se o zdraví hroznů a kvalitu vína. Vinaři si dle tradice mezi sebou dávali její podobizny jako dárek. Měly dřevěnou kostru, pravé kozí rohy a byly vyzdobeny hrozny, barevnými podzimními listy a květy.

Péče o vinnou révu

Vinobraní je spojené především se sklizní. K té ale vinař dospěje pouze celoroční prací na vinohradu. O keře musí pečovat, pravidelně je ošetřovat, vyživovat a chránit před nemocemi. Ty jsou zkázou výsledného produktu, vína. Vinná réva je choulostivá rostlina a nebude se jí dařit jen tak kdekoliv. Pro vinohrad je nutné pečlivě vybrat správnou polohu. Hrozny potřebují dostatek vláhy a tepla. Teplé letní počasí a chladné noci jsou pro hrozny nepříznivější. Protože minulý rok bylo nebývalé sucho a teplo, dozrávaly hrozny o několik týdnů dříve, než je obvyklé. Rostliny jsou na výkyvy počasí velmi citlivé. Pokud jsou podmínky příliš extrémní, může dojít ke zničení hroznů a poškození keřů i na celou příští úrodu.

Sklizeň vinné révy

Se sklizní se musí začít ve vhodnou dobu. Nejlepším obdobím je konec léta a začátek podzimu. Na začátku září se sklízí rané odrůdy, které mají vyšší obsah cukru. Hrozny v závislosti na odrůdě dozrávají od září do konce října. Obecně platí, že hroznům stoupá množství cukru, pokud zrají déle.

Není vhodné sklízet za deště. Ten totiž škodí látkám, které jsou obsažené v hroznech. Chladná rána jsou pro sklizeň nejlepší. Docílí se tak nižší teploty bobulí. Někteří vinaři je proto po sklizení navíc chladí suchým ledem. Pokud mají hrozny příliš vysokou teplotu, snižuje se kvalita aroma vína. Proto se například na Novém Zélandu sklízí už za tmy.

Jde o náročnou manuální práci. Sběrači pracují pouze se zahradnickými nůžkami. Aby poničení hroznů bylo minimální, sklízí se víno do menších beden. Hrozny tak nepraskají pod vlastní vahou. To je nežádoucí, z popraskaných hroznů totiž vytéká mošt, který začne předčasně kvasit. Nasbírané hrozny projdou selekcí. Plesnivé musí pryč. Následně se z vybraných hroznů v lisovně vylisuje mošt. Ten se načerpá do nerezových tanků či dřevěných sudů. Následuje období, kdy vinař hlídá proces kvašení. Ochutnává z nádob i několikrát denně a bdí nad kvalitou. Kvasící víno potřebuje péči, a proto někteří vinaři během vinobraní ve sklepech dokonce i spí.

Jak vidíte, za lahví vašeho oblíbeného nápoje se skrývá náročný proces. Vinaři však svou práci milují a jsou na ni pyšní. Pokud tento rok zavítáte na některou z četných oslav vinobraní, vzpomeňte si na svého vinaře. A pokud nezapomenete, můžete poděkovat také Hroznové koze za to, že se letošní úroda vydařila.

Bylinkopedie

Aronie neboli černý jeřáb

Černý jeřáb neboli **aronie** je keř, který se dá snadno **pěstovat na zahradě**, ale roste samozřejmě i **volně v přírodě**, nejčastěji na okrajích lesů. Jedná nejčastěji o keř, popř. strom, který je krásný v každém ročním období. Na jaře má krásné větvené květy, v létě chrání před sluncem a na podzim má nádherně zbarvené listy. Kromě toho je i velice zdravá.

Plody aronie obsahují vitamíny C, třísloviny a antioxidanty. Kromě toho obsahují přírodní purpurové barvivo díky fenolickým sloučeninám, tzv. antokyanům. Plody sbírejte za slunného počasí již v srpnu a pak během celého podzimu. Protože plody rádi sbírají i ptáci, keř aronie na své zahradě chraňte sítěmi. Plody pak zpracujte ihned po nasbírání. Plody lze zpracovat do marmelád, džemů, povidel, likérů nebo šťáv, ale lze je také sušit, mrazit a používat do koktejlů, smoothie, apod. Nasbírejte si jeho **plody** a naučte se je využívat mnoha různými způsoby.

Plody můžete např. otrhat na jednotlivé kuličky a usušit na plechu vyloženém pečicím papírem, nebo v sušičce na ovoce, či v troubě na 50 °C. Dávejte pozor na to, že plody se obecně suší déle než listy nebo natě. Je třeba, aby byly zcela suché a tvrdé, a to i uvnitř, aby se nekazily a neplesnivěly.

Usušené plody můžete uchovávat v uzavřených sklenicích a vařit si z nich blahodárný čaj na imunitu během celé zimy.

Nebo můžete část plodů namlít – v mixéru nebo mlýnku, a tento prášek uchovávat ve sklenici na tmavém místě. Vzniklý prášek pak můžete přidávat do jogurtů, smoothies, a to nejen jako výborný zdroj vitamínů, ale také jako přírodní barvivo. Dokonce i krémy na dorty nebo zmrzliny můžete díky tomuto prášku obarvit na purpurovo.

Likér z aronie

Suroviny

1 kg aronie

500 - 750 g cukru

700 ml rumu

0,5 lžičky kyseliny citronové

1 l převařené vody

Postup přípravy

Bobulky aronie v cedníku omyjeme pod tekoucí vodou a necháme okapat. Do lahve o objemu 3 litrů nasypeme vrstvu aronie, přisypeme cukr a takto střídavě vrstvíme do spotřebování plodů aronie a cukru. Láhev s aronií a cukrem zalijeme rumem, uzavřeme a necháme luhovat cca 1 měsíc. Po měsíci převaříme 1 l vody s kyselinou citronovou, necháme ji zcela vychladit a přilijeme do sklenice s ovocem a opět necháme měsíc luhovat. Vyluhovaný likér scedíme přes plátýnko a přelijeme do čistých sklenic.

Zdroj: <https://bylinkopedie.cz/suseni-bobule-jerab-cerny/>
<https://www.toprecepty.cz/recept/45491-likér-z-aronie/>

Okénko do minulosti

Řasenku nahradil krém na boty aneb čím se ženy krášlily za socialismu

Deodorant, řasenka, voňavé mýdlo, zahraniční parfémy. Nyní zcela běžná kosmetika dostupná v nejrozličnějších cenových relacích dříve bývala takzvané podpultovým zbožím. Což je výraz, který mladým lidem moc neříká. O co šlo? Hodně napovídá výstava v Retro muzeu v Praze.

„Jé, to jsme měli doma!“

Když se řekne lakování vlasů za socialismu, starší dámy se usmívají, mladé netuší, o čem je řeč. Tato disciplína byla specifická v tom, že tehdejší lak nešel z vlasů smýt. Byl totiž tak silný, že z nich vytvořil lepkavou kouli. Což ovšem bylo žádoucí, protože v módě byly pevně držící účesy či drdoly, v nichž se nepohnul ani vlásek. Lak se prodával ve velkých skleněných lahvích, z nich se přelával do rozprašovačů tvořených skleněnou trubkou a gumovou koulí, která se mačkala. Mimořádná lepkavost se projevovala i tím, že rozprašovače byly tak zpatlané, že od nich nešlo odtrhnout prsty. Ale pořád to bylo lepší než dříve, kdy se drdoly zpevňovaly cukrovým roztokem nebo pivem. Když se objevil lak ve spreji v podobě, v jaké ho známe nyní, byla to přelomová událost a sprej s nápisem Lybar se vyskytoval v téměř každé domácnosti.

České ženy byly vynalézavé a nedostatek kosmetiky je rozhodně nezabrzdlil ve snaze vypadat co nejlépe. Nosilo se výrazné černé obočí, ale tužky, které by zvýraznily, nebyly k mání? Nevadí, posloužil krém na boty.

Vrátit se do starých časů je nyní možné v Retro muzeu v pražském obchodním domě Kotva, kde je k vidění například typická koupelna s různou kosmetikou,

taková, jaká se za socialismu vyskytovala ve většině domácností. Takže u ní často zní věta: „Jé, to jsme měli doma.“

Výstava na jedné straně ukazuje, že to, co je nyní běžné, bylo dříve nedostatkové a považované za luxusní, na straně druhé připomíná fakt, že v Československu za socialismu vznikla značka Dermacol, která pronikla do světa a mohla se směle srovnávat se zahraniční konkurencí. Sehnat kvalitní zahraniční parfém byl nadlidský výkon, ovšem zároveň byl poměrně slušný výběr toaletních mýdel. Retro muzeum to připomíná dříve často používaným sloganem: *Elida, mezi mýdly elita.*

Výběrová mýdla se prodávala ve velmi zdobených papírových kazetách, plechových dózách nebo kožených pouzdrech. Už z toho je zřejmé, že mýdla hrála často roli dárku. Dávala se například učitelkám na konci roku, na Vánoce babičkám nebo maminkám k Mezinárodnímu dni žen.

Výstava v někom vyvolá nostalgii a vzpomínky na mládí, které si mnozí nedali nedostatkem zboží zkazit a vzpomínají na něm jen v dobrém. V někom naopak vyvolá pocit: Byla to příšerná doba, ještěže už je za námi a nemusíme stát frontu na pitomý deodorant.

Lybar

Nejznámější český sprej Lybar vznikl v roce 1966, historicky nejstarší je Biolit. A oba se zrodily v továrně ve Velvětech. Na začátku se tu místo sprejů plnily hlavice Hitlerovy tajné zbraně V-2 trinitrotoluenem.

V té době vévodila výroba výbušnin také na opačné straně fronty. Pro americkou armádu byla vyvíjena jedna speciální, hmyz zabíjející aerosolová bomba. Speciální přípravek měl ulehčit život vojákům sužovaným v Tichomoří dotěrným hmyzem.

Ačkoli si aerosolový sprej nechal patentovat norský chemik Erik Rotheim už ve 30. letech, teprve tohle byl začátek sériové výroby. Během války ho armáda vyrobila na 40 milionů kusů. Do civilního sektoru se dostal až po válce a první lak na vlasy ve spreji se objevil až v roce 1947.

Nastalý mír válečnou výrobu ve Velvětech nezastavil. Továrna dál chrlila munici, tentokrát pro Československou lidovou armádu, a to až do roku 1957. Ještě v roce 2000 se zbrojní výroba v Lybaru smutně připomněla explozí při demontáži starého zařízení.

Od munice k laminátům a sprejům

Na konci 50. let provoz převzala ústecká Spolchemie, která vyráběla ve Velvětech pryskyřice a lamináty. Dělal se tu laminátové střechy na traktory i modely bojových letounů v měřítku 1:1. Armáda je stavěla podél hranic, aby klamala nepřítele.

Od roku 1958 Spolchemie započala pod vedením profesora Tibora Ivančiče vývoj českých aerosolových výrobků. A v roce 1961 začala ve Velvětech jako na prvním místě v republice sériová výroba.

Prvními značkami byly Biolit proti hmyzu, osvěžovač vzduchu Spozon a odstraňovač skvrn z oděvů Sitex. Lybar přibyl do výrobního sortimentu roku 1966 jako první český lak na vlasy ve spreji.

Značka také pochází z majetku ústecké Spolchemie – je zaregistrována dokonce už od roku 1925. Tehdy měla sloužit k označení barviv, farmaceutických přípravků nebo prostředků k hubení hmyzu. 40 let ale žije novou rolí a pro současné generace je význam slova Lybar jednoznačný – v nářečí v okolí Brna se obecně spreji neřekne jinak než „lybarka“, a to i v případě, že jde o sprej se šlehačkou.

Známé jméno ale přináší i některé problémy. Firma musí bojovat s předsudky zákazníků, kteří vzpomínají na doby, kdy lak stejného názvu spíš lepil, než lakoval.

Dnes továrna vyrábí pod značkou Lybar celou řadu vlasové kosmetiky, jen laků je v ní šest druhů. Dál ve výrobním sortimentu zůstává Biolit a nabídku rozšířily ještě další značky.

Léta se jako hnací plyn používal freon, který poškozoval ozonovou vrstvu. Celosvětový zákaz jeho používání v roce 1993 zlikvidoval většinu výrobců sprejů v České republice, ale pozici Lybaru naopak výrazně posílil.

Podnik dokázal přestát finančně náročnou přestavbu technologie na ekologicky méně škodlivé plyny. I po vstupu zahraniční konkurence na český trh si Lybar udržuje pozici lídra mezi laky na vlasy a Biolit má mezi insekticidy jasné první místo. Vyváží se i na Slovensko a do Polska.

Značka Lybar přečkala i celosvětový zákaz používání freonu coby hnacího plynu, který poškozuje ozonovou vrstvu. Továrna zvládla v roce 1993 finančně náročnou přestavbu na technologie, které jsou ekologicky méně škodlivé.

Dnes továrna vyrábí pod značkou Lybar celou řadu vlasové kosmetiky, která se vyrovná zahraničním konkurentům.

Soňa Petruláková

Zdroj: <https://www.i60.cz/clanek/detail/32041/rasenku-nahradil-krem-na-boty-aneb-cim-se-zeny-kraslily-za-socialismu>

Parfémy II.

V minulém vydání našeho časopisu jsme psali o parfémech. Dnes se k nim opět vrátíme s podíváme se na to, jak parfém správně vybrat, který parfém vám bude slušet a kdo je to parfumér.

Jak správně vybrat parfém?

Připravili jsme pro vás pár užitečných rad pro výběr toho správného parfému nebo vůně, která vám padne!

Naše čichové ústrojí je schopno rozeznávat bezpočet různých vůní nebo chcete-li pachů. Čich je velmi úzce spjat s chutí. Některé potraviny si dostatečně nevychutnáme, pokud necítíme jejich vůni (např. pokud máme rýmu). Vůně ovlivňuje i naše chování. Od nepříjemného pachu se snažíme uniknout pryč, znervózňuje nás. Naproti tomu příjemné vůně vyhledáváme, mají na nás uklidňující vliv, posilují naše sebevědomí apod.

Každý z nás má svůj osobní neopakovatelný styl, který vyjadřuje naši osobnost a vůně by jej měla dotvářet. Jsme rozdílní a na každém z nás voní stejný parfém jinak. Je to ovlivněno osobní vůní těla, která se z času na čas díky hormonálním změnám mění. Tato vůně může být ovlivňována i jinými vlivy, například složením naší potravy.

Používání vůní

Parfém nanášíme na všechna místa, kde tepe krev – po stranách krku, loketní nebo kolenní jamky, zápěstí apod. Parfém můžeme nanést také na lem sukně, když jdeme tančit, nebo si můžeme navonět vlasy, které stejně jako pravá kožešina dobře a dlouho vůni drží– je to jen na nás! Můžeme navonět i oblečení, nikdy však nenanášíme parfém na bílý oděv ani na hedvábí, mohl by zde zanechat neodstranitelné skvrny!

Pokud se vystavujeme UV záření, a to i v soláriu, raději parfém nepoužíváme přímo na pokožku. Díky obsahu některých látek hrozí vznik pigmentových skvrn. Náš parfém nemá obtěžovat okolí, také při práci s potravinami nebo s malými dětmi to s vůněmi nepřehánějme. Mastná pokožka drží vůni déle než suchá, proto je zejména u suché pokožky vhodné používání celé parfemované řady, pro posílení účinku. Příjemná vůně velmi pozitivně ovlivňuje naši náladu, naopak silná a těžká vůně nás znervózňuje.

Profese parfuméra aneb jak se stát parfumérem

Citlivý čich je pro některé lidi prokletím a pro jiné přínosem. Jedinečný talent našel poprvé uplatnění v domovině parfémového průmyslu – ve Francii. Dnes je profese parfuméra žádaná, protože každý rok ve světě vznikají desítky parfémů mícháním vůní a vytvářením zajímavých kompozic. Co musí parfumér obětovat, aby mohl vonět, a kde se mu může „speciální“ nos hodit?

Historie profese

Od chvíle, kdy se tato profese objevila – od 12. století – se specialistům na vůně říkalo „nosy“. Později byli přejmenováni na sniffery. Dnes se mistři čichu nazývají parfuméri, ale slovo „nos“ nejpřesněji odráží podstatu profese. Úkol parfuméra spočívá v přesné definici složek vůně. Čichači nejen rozlišují desítky tisíc vůní, ale také si je zapamatují, analyzují a dokážou zpaměti vytvářet kytice s pochopením, jaké aroma bude mít výsledná kompozice. V profesi parfuméra je schopnost popsat vůně neocenitelnou dovedností, nezbytné k vytvoření parfému.

Co dělá parfumér

Parfuméri nejenom míchají různé vůně, ale duševně vytvářejí nové vůně. Právě v takových případech se hodí dovednosti zapamatovat si pachy. Myšlenka vůně je schválena představenstvem parfémové společnosti, poté je vytvořen vzorek.

První vzorek je vytvořen z hotových vůní se záznamem receptury-názvy složek a jejich hmotnost. Poté začíná vážná práce parfumérů. Proces vytváření nové příchutě vyžaduje změnu receptury, přidávání a odebírání složek, úpravu jejich množství, sledování vzhledu usazenin. Výsledek se zmrazí, přefiltruje a rada rozhodne o hromadné výrobě vytvořeného parfému.

Na rozdíl od těch, kteří stáli u zrodu profese parfuméra, jsou moderní mistři schopni dešifrovat vůně s pomocí vědy. Nové vůně jsou vytvářeny na základě informací o fixačních a základních chemikáliích s dlouhou životností a přísady vybírají parfuméri.

Co by měl parfumér vědět a umět

Speciální vůně – něco, co by měl mít každý parfumér. Nestačí však výborný čich – je třeba rozvíjet přirozený talent. Profese parfuméra vyžaduje základní znalosti z fyziky, chemie, farmacie a botaniky. Například pro studium na Mezinárodní škole parfémů, kosmetiky a vůní v Paříži, která se nachází ve Versailles, musíte získat bakalářský titul v oboru chemie. Výuka v profesi parfuméra také vyžaduje složení zkoušky z organické chemie.

Odpovědností parfumérů není pouze identifikovat, zapamatovat si a zaznamenat vůně, ale také porozumět vzorcům každého z nich. Nebude možné se omezit na tyto základní znalosti: specialista potřebuje intuici, fantazii a představivost. Parfumerie spojuje kreativitu a preciznost, proto se v ní cení nevšední nápady a možnost jejich realizace.

Pracovní den parfumérů začíná v 6 hodin ráno a netrvá déle než 2-3 hodiny. Čich člověka je ráno ostřejší a během dne se pachy začnou překrývat, což zhoršuje schopnost je rozpoznat.

Co je pro odborníka zakázáno

Popis profese parfuméra často naznačuje určitá omezení. Patří mezi ně dermatitida, alergie, respirační onemocnění a migrény. Lidé s těmito problémy by neměli pracovat s velkým množstvím pachů, které mohou negativně ovlivnit jejich celkové zdraví.

Hlavní pracovní nástroj parfuméra – nos – musí být udržován v perfektním stavu. Problémem může být hypotermie, příliš suchý vzduch, takže byste neměli podrobovat svůj čich takovým testům. V místnostech by neměl být žádný prach a průvan je hlavním nepřítelem parfuméra.

Jakýkoli vliv na jemnou vůni odborníka může být škodlivý: kořeněná a tučná jídla, alkohol, kouření. Možná je profese parfuméra jediná, která vyžaduje zdravý

životní styl. Nedostatek stresu je klíčem ke kvalitní práci parfuméra. Úzkost, nervozita, neklid narušují pachy, což může ovlivnit přesnost kytice.

Pařížská škola parfémů zůstává nejprestižnější na světě. Můžete tam vstoupit i v případě, že máte bakalářský titul z chemie získaný v Rusku – k získání profese parfuméra bude žadateli stačit potvrzení znalostí. Specialisté na vůně vděčí za své platy jejich malému počtu a vysoké hodnotě služby.

Kde jinde potřebujete skvělou vůni

Dobrý čich je vyžadován nejen v kosmetickém průmyslu. Služby parfumérů jsou žádané i v jiných odvětvích – například v kosmonautice. NASA zaměstnává několik parfumérů, jejichž hlavním úkolem je určovat pachy všech předmětů, které dopadají na palubu kosmických lodí. Kosmonauti pobývající delší dobu v uzavřeném prostoru by neměli být vystaveni nepříjemným nebo nebezpečným pachům. Aromatické problémy ve vesmíru řeší znalost parfumerie a vonných vzorců.

Ve forenzní technice jsou žádání odborníci na pachy. Vůně se často stávají hlavními vodítky, které umožňují řešit složité případy. Temná stránka profese parfuméra byla dokonale ukázána v románu Patricka Suskinda "Parfém", který byl natočen do stejnojmenného filmu „Parfém, příběh vraha“.

Ženy sem nepatří?

Povolání parfuméra bylo dlouho považováno za výsadu mužů. Zakladateli slavných parfémových domů, které dodnes zaujímají přední místa na trhu, byli muži-Jean Patou, Jean-Francois Oubigan, Pierre Francois Pascal Guerlain. Podle staleté tradice jejich pokračovatelé byli jen muži. Díky genetickým vlastnostem jsou čichové schopnosti mužů lépe vyvinuté a stabilnější: ženy hůře vnímají pachy kvůli těhotenství, premenstruačnímu syndromu a dalším změnám v těle.

Povolání parfumérky se však postupem času otevřelo i ženám: Sofia Groyssmanová je v Americe považována za nejlepší specialistku na toto odvětví a v Evropě jsou mnozí parfumérky ženy.

Na co se zaměřujete při výběru parfému? Na samotnou vůni, že? Určitě máte stanovený rozpočet, do kterého se musíte vejít, ale nakonec se stejně domníváme, že právě přitažlivost samotné vůně je to, co vám pomůže udělat správné rozhodnutí o koupi nového parfému.

Pokud však hledáte parfém s tou nejabsurdnější cenovkou, nebo jste prostě jen zvědaví, kam se až může vyšplhat cena parfému, pak je tu pro vás náš výběr 7 nejdražších vůní světa, které stojí až 20 milionů dolarů. Navzdory zdání není cena dána pouze exkluzivní a neobvyklou vůní, ale honosnými flakony, které lze

považovat za umělecká díla. S každým dalším diamantem se hodnota parfému zvyšuje, čímž se celek stává vzácností nejen pro sběratele parfémů, ale také pro šperkaře nebo znalce umění.

Soňa Petruláková

Zdroj: <https://www.parfumic.cz/n/historie-parfemu>

Recepty

Quinoa

Víte, co je to **quinoa**? Pokud ne, tak se s ní dnes můžete seznámit a něco dobrého uvařit. Nabídneme vám hned dva recepty.

Quinoa neboli merlík čilský je prastará rostlina pocházející z Jižní Ameriky. Z jejích semínek se mele mouka nebo se používá k přípravě kaše a zahušťování polévek. Inkové quinou uctívali a nazývali ji matkou obilnin. Jejich bojovníkům i dětem dávala sílu. Patřila mezi základní plodiny starých civilizací na úpatí And. Pokud quinou zařadíte do svého jídelníčku, vaše tělo bude jásat. Díky obsahu vlákniny prospívá našim střevům a nižší glykemický index z ní dělá skvělého pomocníka v odlehčujícím jídelníčku.

Quinoa obsahuje hořčík, vitamíny skupiny B a vitamín E, který chrání tělo před působením volných radikálů a tím zpomaluje stárnutí kůže i buněk. Quinoa obsahuje také železo, selen a vápník. Naše tělo zásobí i kyselinou listovou, mědí, manganem, fosforem a zinkem. Můžeme v ní najít i omega-3 i omega-6 nenasycené mastné kyseliny.

Quinoa **neobsahuje lepek**, proto je také vhodnou potravinou do bezlepkového nebo odlehčujícího jarního jídelníčku.

Před vlastním vařením je vhodné quinou namočit do čisté vody. Zrníčka quinoxy mírně nabobtnají a zbaví se látek, které by mohly zatížit zažívání. Namáčecí vodu slijeme a následně v ní quinou vaříme. Předem namočená quinoa se vaří ve vodě v poměru 1 díl quinoxy a 2 díly osolené vody přibližně 15 minut, tedy do změknutí. Aby byla quinoa lahodnější, můžeme vodu nahradit vývarem.

„Rizoto“ s quinoou, kroupami a pečenou zeleninou

Očistíme si zeleninu (papriky, rajčata, cibuli, okurku, cuketu - co kdo má rád) a nakrájíme na velké kusy (cca 5x5 cm nebo plátky 1-2 cm široké). Zeleninu smícháme s olivovým olejem, solí, prolisovaným česnekem, kořením a bylinkami dle chuti. Použít lze i grilovací koření s bylinkami a kurkumu.

Zeleninu dáme do trouby na hluboký pekáč a pečeme cca 45 min na 180°C. Mezitím si uvaříme quinoou a kroupy. Obojí před vařením namočíme na 10 - 15 minut, vodu slijeme a v nové vodě dáme vařit. Ale zatímco quinoa potřebuje méně vody (2 díly vody na 1 díl quinoy) i času (15 minut), kroupy jsou "náročnější". Potřebují 3 díly osolené vody na 1 díl krup a hotové budou nejdříve za 45 minut, nejpozději za hodinu. Místo krup lze použít i rýži nebo jáhly.

Po 45 minutách nám zelenina pustila šťávu a změkla. Do pekáče se zeleninou přimícháme uvařenou quinoou a kroupy, dochutíme, promícháme a můžeme podávat. Nechte si chutnat!

Quinoa sušenky

60 g quinoi uvaříme dle návodu. Poté z ní slijeme vodu a přidáme 60 g polohrubé mouky, 60 g celozrnné pšeničné mouky, 1 lžičku sody (nebo celý prášek do pečiva), 1 lžičku skořice a promícháme.

Vedle ušleháme 100 g měkkého másla s 80 g třtinového cukru a 1 vejcem. Když je vše propojeno, po částech přidáváme směs s quinoou.

Lžičkou dáváme těsto na plech a tvoříme cca 1 cm vysoká kolečka. Kolečka můžeme posypat nakrájenou hořkou čokoládou. Pečeme 12 až 15 minut na 190°C.

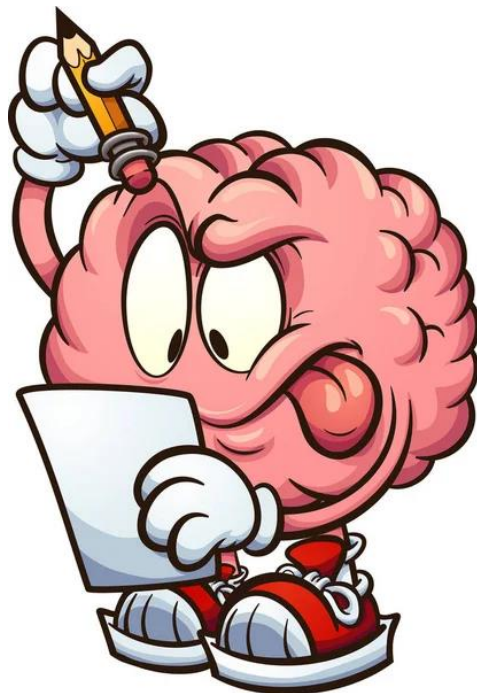

Zdroj: <https://www.lekarna.cz/>

Na závěr malá zkouška

1. Kdo k nám přijel v červnu?
 - a) Pouť
 - b) Mikuláš
 - c) Svatý Martin
2. Ze které základní školy u nás vystupovaly děti s lego kostkami?
 - a) Bílovec
 - b) Stará Ves
 - c) Opava
3. Která zvířata jste si mohli pohladit v srpnu?
 - a) Kočky
 - b) Sovy
 - c) Psy
4. O kterém autě píše Marek Eben ve svém fejetonu?
 - a) Trabant
 - b) Vellorex
 - c) Škoda 120
5. Ke které tradici se vztahuje hroznová koza?
 - a) Dožínky
 - b) Vinobraní
 - c) Dýňobraní
6. Jakou barvu má zralá aronie?
 - a) Červenou
 - b) Žlutou
 - c) Černou
7. Čím ženy za socialismu nahrazovaly řasenku?
 - a) Krémem na boty
 - b) Uhlí
 - c) Plody černého bezu

8. Co dělá parfumér?
- a) Kontroluje hustotu parfému
 - b) Míchá a vytváří vůně
 - c) Testuje reakce na vůně
9. Co je to quinoa?
- a) Luštěnina
 - b) Obilnina bez lepku
 - c) Druh sýra
10. Kdy se slaví Mezinárodní den seniorů?
- a) 1.10.
 - b) 1.11.
 - c) 1.12.

Správné odpovědi

Mozkohrátky:

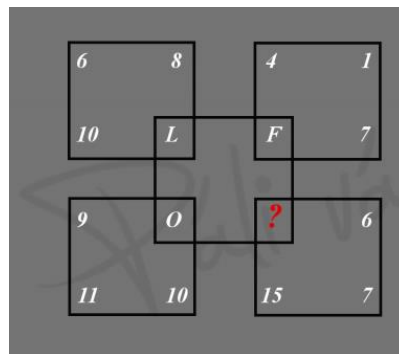
Správná odpověď je **N**. Součet čísel v rámečku se vydělí 2. Výsledek představuje písmeno podle pořadí v abecedě.

$$6 + 8 + 10 = 24 \div 2 = 12 \text{ (L)}$$

$$4 + 1 + 7 = 12 \div 2 = 6 \text{ (F)}$$

$$9 + 11 + 10 = 30 \div 2 = 15 \text{ (O)}$$

$$15 + 7 + 6 = 28 \div 2 = 14 \text{ (N)}$$

Doplňte chybějící slovo: bor, roz, sen, plat.

Řešení zápalkového hlavolamu:

Malá zkouška na závěr:

1a, 2b, 3c, 4b, 5b, 6c, 7a, 8a, 9b, 10a.

Šéfredaktor

Bc. Vlasta Szotkowská

Redakční tým

Mgr. Pavla Hennigová, Bc. Soňa Petruláková

www.dsbilovec.cz

Zdroj: https://www.cimbalek.eu/kreslene_vtipy.html